

Túl az álmodozások korán

PESSZIMISTÁBB ÉS FÁRADTABB ugyan, mint a rendszerváltás idején, de ma sem közömbös a közélet iránt. Túlfejtett igazságérzettel bír, ami sosem könnyítette meg az életét.

Cicák, sünök társaságában él, az állatkertben farkasokat fogad örökbe. Megkésett születésnap beszégetés ez a 70 éves Pogány Judit színésznővel, aki szinte az év minden napján rendíthetetlenül játszik.

Versmondásával nyűgözi le a közönséget az Örkény Színházban az Anyám tyúkja című előadás során

FOTÓ: ILLYÉS TIBOR, MTI

– Régóta vár? Elkéstem?

– Nem, pontosan érkezett.

– Hála istennek! A késés fenyegető rémével élek együtt. Az agglomerációban, egy kisvárosban lakom, ahonnan a bejárás Budapestre mindennap újabb ideg-összeroppanás: csak le ne csússzak a próbákról, az előadásról!

– Régebben Kaposvár és Budapest között ingázott, kétféle életet élt. Nem fáradt még bele a sok utazásba?

– Dehogynem! Mégsem tudok változtatni. Amikor a férjem és a fiam nem tudták befejezni a Világszám című filmjüket, felvettünk a házunkra 15 millió forint svájcifrank-alapú hitelt, amit hiába törlesztünk tíz éve, még mindig 24 millióval tartozunk a banknak – ez tart fogságban. Ha pedig mégis megszabadulhatnék a háztól, az lenne a dilemmám: mi lesz az állatokkal?!

– Ön legendásan nagy állatbarát. Kikkel élt együtt?

– Négygenerációnyi sünnel, és hadd ne mondjam meg a cicák számát! A sajtóijaimon kívül folyamatosan vadidegenek, éhesek és betegek érkeznek – tudják, nincs szívem elkergetni őket. Az unokáimra is átragadt ez a mentalitás, előszeretettel pártolják az esendőbb állatokat. Az állatkertben például rákosi vipérákat és hiénákat fogadtak örökbe.

– És ön?

– Én évek óta farkasokat. Egyszer épp etetéskor jártam ott, és végignéztem, ahogy a háromtagú farkascapatból az egyik felvitt egy darab húst a vak társuknak, és amíg az jól nem lakott, a másik kettő nem nyúlt az ételhez. Az öregkor, a fogyatékos iránti tiszteletüket és ezt az összetartást csodálatosnak láttam. Követendő példának!

– Ön is tette kész csapatjátékos, a kilencvenes évek elején, az első ciklusban Kaposváron képviselő-testületi tag is volt. Miért vállalta el?

Névjegy

POGÁNY JUDIT színésznő 1944-ben Kaposváron született. Édesapja korai halála és édesanyja súlyos betegsége miatt bátyjával Budapestre került gyámszülőkhöz. Békéscsabán közgazdasági technikumot végzett; ezalatt sikerrel indult matematika- és szavalóversenyeken. A színművészeti főiskolán az első rostán eltanácsolták. Kaposvárra visszaköltözve adminisztrátorként dolgozott, mellette amatőr színjátszó körben szerepelt. A Csiky Gergely Színházban fedezte fel Zsámbéki Gábor, majd a legendás társulat oszlopos tagja lett 1965-től (kétévnyi fővárosi, nemzeti színházasi megszakítással) 1994-ig. Ezután Budapesten szabadúszóként játszott. 2004 óta az Örkény Színház tagja, emellett számos vendégszereplésre kéri fel. Emlékezetes színházi szerepei mellett sikeres játékfilmekben (Ajándék ez a nap, Panelkapcsolat, Zuhanás közben, Eldorádó, Bátyasétány '74, Csinibaba, Hyppolit, A legényanya) és tévéjátékokban (Felső-Ausztria, Tranzitutas, Patika), rajzfilmek szinkronhangjaként (Vuk, Szaffi) ismerhette meg a széles nagyközönség. Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. Volt férje Koltai Róbert színész-rendező; egy fiuk született.

– Bevallom, erre Babarczy László akkori igazgatónk kért meg – mondván, nem árt, ha van egy harcos színházi ember a döntéshozók között. Én pedig afféle kiscserkész-lelkességgel vettem bele magam, mert hittem benne, hogy ezzel használni tudok.

– Tudott?

– Egyik legemlékezetesebb „fellépésem” a közgyűlésben akkor történt, amikor még júniusban sem szavazták meg a színház az évi költségvetését. Ugyanis a város szerette volna átvenni az intézményt a megyétől, mert büszke akart lenni rá, de pénze nem volt a fenntartáshoz; a megye viszont megsértődött, hogy el akarják venni tőle. A második kör négyórás vitával indult, én az utolsó felszólaló akartam lenni. Kemény beszédre sikeredett. Példákat mondtam rá, mi mindent köszönhet Kaposvár a színháznak, és kértem, hogy a város vezetése ne csak a pesti vendégjátékokon feszítsen nyakkendőben, hanem most, amikor áldozni kéne érte, hát tegyék meg. Egy képviselő átállt hozzánk, és megszavazták a költségvetést.

– Miért ért véget a közéleti szereplése?

– Felmértem, hogy a képviselői feladat túl sok időt és energiát vesz el – megtörtént, hogy emiatt kimaradtam egyik-másik szereposztásból –, úgy éreztem, választanom kell. Természetesen a színház mellett voksoltam. Őszintén szólva sohasem voltam és nem is lettem politikus, de ebben a világban élek, mindig minden érdekelt. Amikor **Eörsi István** dramaturgként dolgozott a kaposvári színházban, rengeteget beszélgettünk. Az egyik legjobb barátom lett, aki kockázatot vállalt az igazságért és az emberi méltóságért. Mert az egy roppant kényelmes és nem utolsósorban biztonságos állapot sok ember életében, hogy ő csak megfigyelő. Én igenis a taxisblokádt meg a „négy igen” idején röplapokat osztogattam a parkolóknak, lakótelepeken. Akkoriban azt gondoltam, menni kell és részt vállalni, ha változtatni akarunk, csinálni valami jót! Rég felnőttem, de még mindig az álmodozások korában életem...

– Érezni a mondataiban, a hangjában a csalódást.

– Igen. Sajnos olyan vérmérsékletű nép a miénk, amelyikből szinte kiölhetetlen a féltékenység, az ügyeskedés, az alamuszóság. Inkább hallgat, csak ne érje baj. Behódol, ha abból haszna lesz. A többséget az orránál fogva lehet vezetni egy jobb élet üres ígéretével. Igaz, mellettük léteznek olyanok, akik akár támadásoknak is kiteszik magukat igaz ügyekért – csak hogy ez egy nagyon szűk réteg, ez pedig kevés. Nem lettem közömbös, csak fáradt és öreg. Szívesen mennék tüntetni ma is, de már nem bírják a lábaim, ízületi fájdalmakkal küzdök. Most már az a fő célom, hogy a színpadon járóképes legyek – a civil életben meg majd csak elsántikálok. Arra tartogatom az erőmet, hogy az előadásokon újra és újra felpiszkáljam a nézők értékrendjét, igazságérzetét. Nekem fontos, hogy olyan darabokban szerepeljek, amelyek nevelnek is, nemcsak szórakoztatnak. Még egy bohózatnak is lehet és legyen is mondanivalója!

– A mondanivaló, pláne, ha politikai tartalmú, ingoványos terep manapság, ez alapján billogot nyomnak színházakra, igazgatókra, művészekre. Szabad ennek kitenni a teátrumot és a nézőt?!

– Kétségteljesen sokkal könnyebb volt a rendszerváltás előtt Kaposváron, amikor „csak” egy nagy közös ellenség volt az országban, ami ellen – nyíltan vagy burkoltan – nekünk is lehetett küzdeni. Most egy szétszakadt országban élünk és játszunk, ahol muszáj sokkal rafináltabban gondolkodni és bonyolultabban működni. Bevallom, ezt nagyon nehezen viselem. Ám ahogyan annak idején a kaposvári „fénykorban”, úgy most itt az Örkényben is hasonló gondolkodású és szakmai értékrendű csapat jött össze, amely képes az együtt gondolkodásra – ez óriási erő, ez emeli fel a színházat.

– Önnek rendkívül fejlett az igazságérzete.

– Ez nemigen könnyítette meg az életem, mégsem tudok másmilyen lenni. Sok mindent láttam hetven év alatt, ami formált, de legelőször is súlyos örökséget hoztam otthonról. A II. világháborúban Kaposváron is létrehoztak egy zsidó gettót; az édesanyám a tiltások ellenére odajárt a kerítéshez és lefizette az örököt, hogy a bezárt barátainak élelmiszer-csomagot juttasson. Súlyos tragédiát jelentett a családomnak, hogy kultúrmérnök édesapámat másfél évre börtönbe zárták politikai okokból. Egy ügyvéd barátjának kellett volna elmennie a tárgyalásra, tanúként bizonyítani, hogy apám nem is politizált – de a „barát” nem jelent meg. Míndazok után, hogy az oroszok bejövetelekor a terhes feleségét az anyám bújtatta el a padlásunkon, amikor katonák megkergették. Az értékrendem, emberismeretem sarokköveit ezek és a hasonló történetek jelentik. És még valami: a bennem élő átlagon felüli empátiakészség. Tudja, én ettől lettem és maradhattam színész ezzel a „szerencsétlen” alkattal és külsővel. Akkor tudtam igazán „nagyot dobni”, amikor nem rutinra, ügyeségre volt csupán szükség, hanem rendkívüli beleélő képességre. Azt hiszem, ezért dolgoztak velem szívesen az ország legjobb rendezői. Akiket nem zavart, hogy nem férek bele a klasszikus szereposztási sémákba.

Szijjártó Gabriella